

per sacramenti benedictionem accipit oblati panis hanc ineffabilem mutationem, et ex mystica consecratione et Verbi viventis copulatione hæc vivificatrix gratia in carnem Christi redundat. Caro enim non prodest quidquam, sed spiritus est qui vivificat (*Joan. vi, 64*), sacrosanctæ carni conferens in solemnissimo sacramento spiritualem efficaciam ad vivificandos tanti participes mysterii. Formosus ergo in stola, hoc est, in carne sua; sed multo formosior in assumpto spiritu, qui utique carne præstantior, quia Verbo vicinior. Et in hoc spiritu unctum eum intellige præ consortibus suis: id est, non modo præ filiis hominum, sed etiam præ angelorum agminibus. Quidni unctus sit præ illis oleo gratia, quid non sicut alii participatione, sed personali unione uberimæ illi consortus est olivæ, ex qua unctio omnis emanat? An non tibi velut oliva videtur Veritas et Verbum Dei, cujus unctio docet nos de omnibus, cujus molliti sunt sermones super oleum, cujus unguentum effusum nomen est? Huic olivæ personali unione consortus conditionis, non corruptionis nostræ oleaster, ut sic dicam, et pinguedinis illius factus particeps.

9. Quid luminis, quid dulcedinis, quid suavitatis, quid omnimodæ virtutis acceperit, operum ejus indicia loquuntur: nisi quod longe excelebat quod sensit in spiritu, quam quod expressit in actu. Denique ad omnia virtutis indicia dicere potes, *Oleum effusum nomen tuum*; absque eo quod intrinsecus latet (*Cant. i, 2*). Nec enim consentaneum est, ut quamlibet mirificum foris animæ opus illius virtutes exæquet. **25** Non possum, Domine, quæ in prospectu sunt, omnia opera tua comprehendere. Confortata enim sunt, et nequeo æstimare illa: et eam quæ intrinsecus latet quonam modo experiar gratiam? Oculis non vidit, beatissima anima Christi, præter te munera quæ divinitus collata sunt in te. Ideo angelici spiritus deficientes in comprehensione, non desinunt ab admiratione: et quasi nescientes, sed stupentes in laudem supra positam erumpunt, *Quis est iste sic formosus in stola sua, gradiens in multitudine fortitudinis suæ?* Hanc considerans prærogativam virtutum in dilecto, jure sponsa custodes se pertransisse dicit, et paululum pertransisse: quia sic in eo singularem miratur gratiam, ut tamen communem constituat naturam, beatamque illam Christi animam esse cum reliquis ejusdem quidem generis, sed differentis excellentisque virtutis. Parabam adhuc alium vobis explicare transitum: sed quod materia opportune suggerit, vel magis exigit, sermo refugit jam urgens ad exitum. Nos interim ad quod venimus, in eo permanemus; quatenus ex hoc gradu, cum otium dabitur, ad altiora transeamus mysteria sponsi Ecclesiæ Jesu Christi, qui vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO VIII.

Paululum cum pertransissem eos, inveni quem diligit anima mea (Cant. iii, 4).

1. Pertransisti, o sponsa Domini, custodes tuos,

consortes et participes suos: consortes naturæ, participes gratiæ. Pertransisti illos, et pervenisti ad Dilectum. Quidni illos pertranseas, qui et ipsi pertransirent quasi fumus, nisi in dilecto suo starent? Invenisti Dilectum, et invenisti illum unctum oleo Spiritus præ consortibus suis. Perpendisti in illo virtutum privilegia quædam in consimili natura. Invenisti sanctam ejus animam quædam habere dona singulariter, quædam excellenter. Ideo pertransisti illos, quia illum prætulisti; et paululum pertransisse te dicis, quia consideratio tua in hac prælatione nondum recessit a generis ejusdem communione. Sed nunquid hic subsistes? In ulteriora et altiora ex hoc gradu urgenda est profectio, pertingendum in finem. Sapientia enim attingit a fine in finem (*Sap. viii, 1*). Denique et hæreticus, ut superiorem dilecto tuo gradum conferat, hunc tollit. Tantum carnem Verbo copulat in Christo, animam negat: aut si hanc non audet (propter evidens ipsius Christi testimonium dicentis: *Nemo tollit a me animam meam, sed ego pono eam, et iterum sumo eam*), animam sensificantem donat, sed ratiocinantem tollit spiritum. Correxit in parte errorem, sed non potuit longius ab Ægyptiis recedere tenebris. Non potuit tridui iter conficere. Ecclesiæ fides humanitatem nec solam constituit in Christo, nec dimidiam. Utramque naturam collocat in Christo. Et quia divina simplex est et distinctione carens; in homine triplicem illam, quam ponit Apostolus, distinctionem fatetur: id est integrum corpus, et animam, et spiritum (*1 Thess. v, 23*). Alioquin non hominem, quem reformaturus in se fuerat, suscepit. Denique et rationalis animæ pars humanæ indiguit mediatoris remedio: quia ignorantia fuscata nubilo, et concupiscentiæ succensa igniculo, utramque naturam, id est humanam et divinam, integram fatetur in Christo Ecclesia ejus, et sicut evangelica mulier in satis tribus humanæ farinæ, divinæ sapientiæ fermentum recondit (*Luc. xiii, 21*).

2. Sed quid? indigebat rationali spiritu Christus Verbum ipse Patris et sapientia et veritas? Nec quod lateret ipsum aliquid esse poterat, sed ipse illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum (*Joan. i, 9*). Qua ergo consequentia creato et illuminato indigeret lumen creans et illuminans? **D** Nulla plane. Ille non indiget, sed mea est hæc indigentia. Ratio hæc est meæ cæcitatibus, non charitatis illius: non assumptis Verbi, sed assumpti spiritus. Ego indigebam, ut et hæc naturæ meæ pars Verbo uniretur, et sic clarificatæ in Deo portionis merita in universos per fidem refluere. Omnes nos mediante consubstantiali nostro reformamur in Christo, accedentes per fidem ad ipsum. Et ideo totum oportebat assumi, ut gratia refunderetur in totum quia corruptio fermentaverat totum. Manent ergo in una persona naturæ geminæ, sicut integræ, sic et impermixtæ. Divina enim inconvertibilis **26** et incommutabilis est: nec potest converti in aliam, nec in se sinit aliam converti. Non valet in aliam

ex se deficere. Defectus siquidem illi foret omnis mutatio: nec magis in illam alia proficere potest. Non commutare, sed communicare illam possumus, utendo [*pro fruendo*] certe non existendo.

3. Manet itaque naturis istis sua cuique tam integritas quam proprietas. Consequenter etiam competentes his comprehensiones, et affectus, et contemplationes, et beatitudines impermixtæ sunt, et distinctæ, et differentes, et numerabiles sine numero personæ. Nam quis assereret beatissimam Christianam aut nihil sentire penitus dulcedinis et gaudii; aut iterum, gustum intimum illi permittere suavitatis et saporis, et beatitudinis illius qua beatissima perfruitur Trinitas? Majoris siquidem est excellentiæ esse illud vitale bonum quam participale, longèque expressior est experientia et domestica magis in essentia quam in usu ipsius. Esse utique id ipsum uti est, non tamen usus essentiam confert. Quomodo ergo essentia perfruitione sola non potior, quia proximior? Deinde licet anima hæc in Verbo omnia videt, et ipsum Verbum in Verbo videt: tamen quia admissa non est in societatem essentia, nec admitti potest in æqualitatem notitiæ. Nam hoc ipsum essentialiter Deum esse, et sapientiam esse, et summam bonitatem esse, et virtutem summam, et solam, et sempiternam, quid habeat delectationis et gaudii, cui dabimus nosse, nisi cui datum est? et esse? Verbum ergo Patris tanto magis intime et sincere et simpliciter se ipsum novit, et universa per se ipsum, quanto meliorem nititur privilegio essentialis unitas, quam unio personalis.

4. Hæc ad hoc replicamus, ad discernendas scilicet unius Jesus Christi virtutes, pro gemina in Christo natura; id est Verbi essentialiter ex Patre nati, et spiritus ex tempore creati: maxime propter illos qui de unitate personæ æqualitatem, vel magis unitatem inducunt et virtutis, et scientiæ. Qui tamen cum omnia dicant animam habere per gratiam, quæ habet Verbum per naturam; ipsi videntur quasdam distantias et gradus, ut sic dicam, inducere per distinctionem nominum istorum, id est naturam et gratiam. Quantum illi denegant, qui hoc ipsum non dant per naturam habere vel nosse? Nam etsi anima Jesu Verbo unita, excellenter et per gratiam illuminata sit; nunquid et illud habere dicitur ex gratia, ut naturaliter et essentialiter et simpliciter lumen sit, et illuminans sit? Aut quonam modo erit naturæ quam gratiæ notitia præstantior, si non expressior? At illud adducunt quod legitur, et verissime legitur, quia *omnis sapientia a Domino Deo est, et cum illo fuit semper, et est ante ævum (Eccli. i, 1)*. Si omnis sapientia a Deo et cum illo est, et ante ævum: quomodo ergo multæ sapientiæ sunt cum illa, quæ a Deo est, et illi coætæna est, quia cum illo ante ævum est? Non multæ nec variæ et diversæ sapientiæ, sed una sola et invariabilis est.

A 5. Quæstio hæc non jam circa unam Domini Jesu solam restringitur animam, sed se dilatat ad omnes quæ alicujus sunt participes sapientiæ: ut similiter quæri possit, an omnes unam habeant cum Verbo Dei sapientiam, imo an omnes aliam non habeant quam ipsum Dei Verbum sapientiam. Quod si ita est, una jam et indivisa erit omnium sapientia. Et qua ratione dicitur *omnis*, si non nisi una est? Quid, si ideo numerose dicitur, non quia in se numerabilis sit, sed propter numerositatem habentium eam? Nam et una dicitur fides, propter unam rem creditam, cum tamen cuique sit sua. Quare ergo una res non dicitur numerose, cum multæ singulariter dicantur? Denique et multæ scientiæ, et multæ voluntates ejusdem personæ dicuntur, et eodem tempore, propter multitudinem rerum quas vel scit vel vult etiam simul. Ad res ergo scitas respicientes, non ad ipsius mentis vim, qua quisque scit omne quod scit; et unius multas, et multorum dicimus unam scientiam. Cum itaque dicitur, *Omnis sapientia a Domino Deo est*, nihil officit ad astruendam unitatem sapientiæ: quia hoc non ad ipsam, sed ad illa quæ sciuntur per ipsam, refertur quod dicitur, *omnis*. Neque enim quia multa sunt, quæ illuminantur ut videri possint, aut multi ut videre possint, ideo multiplex lumen est, quod et visa illuminat, et videntibus lucet. Quid ergo? dicemus unam et eandem esse scientiam animæ Jesu cum Verbo, imo **27** omnium rationalium spirituum, et inter se, et cum Dei Verbo unam esse sapientiam, quia Dei Verbum? Jam ergo de sola anima Jesu non erit hæc disceptatio: et nullus jam erit nobis exitus ad tuendam superius positam diversitatem scientiæ inter Verbum et animam Jesu. Et quomodo patebit exitus, cum hoc modo omnium una convincatur sapientia, quia unum lumen quod illuminat omnes? An forte quia diverso modo illuminatio fit, etiam diversæ inter se illuminationes sunt, et ab eo per quod fiunt lumine differunt: ita etiam in animis rationalibus, et divinitus illuminatis et lumen quo illuminantur, et ipsa illuminatio quæ per lumen fit, ab invicem discernentur? Nam illuminatio quidem fit in illuminato, et ex tempore fit: lumen autem ipsum non fit, sed est, et ex æterno est. Hoc modo in una mente qui neget multas scientias esse, in qua intelligit multas comprehensiones esse, quamvis una sit mentis vis quæ comprehendit et videt; et unum lumen illuminans, ut comprehendere et videre queat? Hæc distinguenda sunt diligenter, lumen, et illuminatio quæ per lumen fit in animo intelligentis. Nam hoc ipsum intelligere, et illuminari, et scire est. Quis itaque non videat: quamvis nisi subtilissime non discernatur propter nonnullam similitudinem: quis, inquam, non videat differre inter se lumen per quod illuminatio fit, et illuminationem quæ per lumen fit in quovis illuminato? Alterum enim creatum est, alterum creans; alterum il-

luminatum, alterum illuminans. Nec potest essentialiter esse eadem sapientia quæ fit per gratiam, cum illa quæ per naturam existit: illa quæ fit in tempore, cum illa quæ nata est ab æternitate.

6. Si hæc distinxisti in Dilecto, o sponsa, et ab his quæ juxta statum humanæ substantiæ in illo sunt virtutes, ad Verbi pertransisti divitias, tunc jure et excellenter dicere potes: *Paululum cum pertransissem illos, inveni quem diligit anima mea*. Sed quomodo aptabimus illud quod ponitur, scilicet, *Paululum*? Inæstimabiliter prærogat omni creaturæ divina majestas, et quasi vicina et familiaris sit, dicit: *Cum pertransissem illos paululum, inveni quem diligit anima mea*. Denique chaos magnum firmatum est inter nostram et ipsius naturam. Quale quæris chaos? Utique inanitatis nostræ. *Omnes gentes*, ait propheta, *quasi non sint, sic sunt coram eo, et quasi nihil et inane reputatæ sunt ei* (Isai. xl, 17). Jure inanis reputatur nostra substantia, in cujus assumptione exinanisse se dicitur illa plenitudo. Quæ ergo poterit assignari convenientia et vicinitas inanis cum solido, nihili cum immenso? Qua ergo ratione dicit: *Paululum cum pertransissem illos, inveni quem diligit anima mea*. An forte pennigera est charitas, et præpeti volatu ardentis desiderii interjacens hoc, de quo loquimur, prætervolat vacuum? Utique sic assentior. Nam amare, jam tenere est; etiam assimilari et uniri est. Quidni, cum Deus charitas sit?

7. Sed aliam hic ego paro rationem. Post rationalis contemplationem creaturæ sursum ascendenti primo se statim gradu divina offert et occurrit natura, nulliusque alterius præstantioris naturæ interponitur distinctio. Non enim inter imaginem et veritatem medium assignari quid potest, superius uno, inferius altero. Quod enim veritas non est, quomodo proximus accedit ad eam, quam ut ipsius simulacrum et character sit? In quo ergo attenditur in rationali spiritu ea, quæ ad divinum est naturam imago? Primo quidem loco, quia est veritatis et justitiæ capax. Secundo, si capiat, illas, et fiat verus et justus per gratiam, quod Deus est per naturam. Tria hic mihi distincta sunt, id est, capacem esse boni summi, ipsum habere, et esse ipsum. Imago attenditur in primo, similitudo in secundo, veritas in tertio. Primum commune est omnium intellectualium spirituum; secundum, electorum tantum; tertium, solius increati spiritus. In primo prope accedimus, in secundo proxime, tertium ipse est. Prope accedimus per aptitudinem, proxime per coaptationem. Prope per naturæ primæva, proxime per virtutis privilegia. Prope, quia capaces; proxime, quia capientes. Quoniam enim modo non de vicino accedit immortalitas ad immutabilitatem, incorporalitas ad simplicitatem, illocalitas ad immensitatem; ratio ad veritatem, virtus ad bonitatem? Et ut expressius loquar, quid esse vicinius et similis potest quam sapientia sapientiæ, justitia justitiæ; **28** quam illumi-

nata illuminanti, justificanti justificata? quid similis alii, quam causativum causæ, formatum formæ? Nam in formato fere nihil aliud attenditur quam forma. Denique et quod dulce est, super omnia simile videtur dulcedini; et quod lucidum est, luci. Itaque proximum non injuste videtur, quod illi tanta æmulatione componitur; proximum, quia nihil interponitur. Nam etsi finitum nostrum incomparabiliter excedit divinæ immensitatis infinitas; imaginis tamen ad veritatem nonnulla dignoscitur esse affinitas.

8. Jure ergo dicit: *Paululum cum pertransissem illos, inveni quem diligit anima mea*. O quam felix, quam lætus proventus tam longi circuitus! Beati gradus illi, per quos in talem evaditur terminum. Quæsit in lectulo, circumvit civitatem, interrogavit custodes. Primo loco quærit per se et penes se. Secundo, extra se, sed per se. Tertio vero, nec per se, nec penes se. Et hoc loco quanto humilior quærit, tanto quidem efficacior; quantoque a sui confidentia longius recessit, tanto reperit citius. *Inveni*, inquit, *inveni illum*; qui me prior quasi ovem errantem, et quasi drachmam perditam quæsit et invenit, et misericordia ejus prævenit me. Me, inquam, prior invenit perditam, prævenit nihil meritam. Invenit errantem, prævenit desperantem: invenit differentem, prævenit diffidentem: invenit qualis essem mihi indicans, prævenit ad sua me revocans: vagam invenit in erroribus, vacuum gratiæ prevenit muneribus: invenit ut non ego ipsum, sed ipse me eligeret; prævenit ut prior diligeret. Sic ergo electa et dilecta, quæsit et acquisita, inventa et præventa, quomodo non secundum vires conatu, et supra vires affectu illum et diligam et quæram? Quæram, donec voti compos vocem lætitiæ proferam: *Inveni quem diligit anima mea*. Ego inventionem hic ad veritatis et gratiæ non refero initium, sed augmentum. Pergens enim et proficiens anima de virtute in virtutem, de veritate in veritatem, dum ubique novis informatur mysteriis, et infunditur gaudiis, per singulos profectuum gradus dicere potest: *Inveni quem diligit anima mea*, Verbum Patris Christum Jesum, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO IX.

Tenui illum, nec dimittam, donec introducam illum in domum matris meæ (Cant. III, 4).

1. *Tenui illum, nec dimittam*. Ego hujus capituli sensum ad futuram volui tantum felicitatem referre, quando, sponsus dilectæ manifestam præsentiam suæ exhibebit plenitudinem; ut nihil sit quod interrumpat perpetuitatem. Nam et quod præmittitur, *Cum pertransissem illos*, non incongrue ad id refertur: *Cum evacuaverit omnem principatum et potestatem, ut sit Deus omnia in omnibus* (I Cor. xv, 24, 28). Ante illud enim tempus, quis ex sententia dicere potest: *Non dimittam illum*? Sed hunc aretat et evertit intellectum et ad præsens fecit referri, illud quod sequitur: *Donec introducam illum in do-*

num matris meæ. Sed jam vigilanter singula consideremus. Primo considera quam sint lætitia plena hæc verba: *Inveni*, inquit, *tenui, nec dimittam*. Magnus ille patriarcha Abraham legitur vidisse Dominum, non invenisse. Apparuit enim ei ultro stanti in ostio tabernaculi ad meridiem. Denique egressus de tabernaculo obvius, sedulus sub ilice exhibuit officium (Gen. xviii, 1-8): in tabernaculum vero introducere non meruit, nedum in cubiculum. Vidit et Moyses apparentem sibi in Horeb Dominum, sed tenere non meruit, qui nec permissus est propius accedere (Exod. xix et xxxiv). Vidit Jacob Dominum, sed vidit in somnis, et de longe vidit scalæ innixum (Gen. xxxviii, 12, 13). Nam etsi apprehendit angelum, non tamen retinuit: sed quadam lætæ violentia benedictionis extorsit gratiam (Id. xxxii, 24-29), amisit præsentiam, et idcirco dicere non potuit: *Non dimittam illum*. Invenit illum Maria Magdalene, sed prohibita est non dico tenere, sed etiam tangere (Joan. xx, 16, 17), quia penes monumentum vitam quæsit. Suscepit diu expectatum, et insperato inventum senex ille Simeon in ulnas suas, et gratulationis lætus erupit in canticum, sed vocis hujus usum sibi non præsumpsit: *Non dimittam illum*. Denique sic ait: *Nunc dimittis servum tuum, Domine, secundum verbum tuum in pace* (Luc. II, 28, 29). Utique in pace dimittitur **29** solutus et sequestratus a carne, ut non amplius concupiscat adversus spiritum et illi repugnet. Ille ad novi æmplexum pueri, senescentis desouit hominis vetustatem, et in tranquilliorum statum a corporis corruptibilis pœna, et carnis pugna dimitti se, vel postulat, vel exultat: sponsa vero dilectum a se non dimittendum præsumit. Et quanto præcellentis est gratiæ non dimittere quod ames, quam evadere quod horreas?

2. Omnes hi etsi in carne, vel carnis specie viderint; quosdam vel visionis, vel apprehensionis, gradus distinguunt humanis in mentibus. Quod nulli eorum indultum legimus ista usurpat, cujus tentamus ventilare sermones. *Inveni, tenui, nec dimittam*. *Inveni* per aspirationem, *tenui* memoriæ retractione; *non dimittam* continuatione jugi. *Tenui illum*. Et tu cum inveneris Christum, cum inveneris sapientiam, cum inveneris justitiam, sanctitatem, redemptionem: hæc omnia enim nobis factus est Christus (I Cor. I, 30): cum ista inveneris, tene affectu, tene studio. Quod intelligentia inveneris, diligentia tene, et retine, ut sic dicam, renitentes virtutes, et lubricas species acriori tibi astringe æmplexu, donec vice versa ultro tibi inhæreant, et amplexentur te gratis, et sine studii tui labore te teneant, nec sinant vel longius abscedere, vel diutius abesse. Et si quando declines ad officia humanæ necessitatis, ibi te insectentur et revocent, et arripiant ad se, ut si non possint assidue studium, semper habeant obligatum affectum. Nam nonnulla mihi videtur distinctio, an tu teneas Christum Dei virtutem et sapientiam, an tenearis ab ipso, *Ama,*

inquit, sapientiam et amplexabitur te (Prov. iv, 5-8). Denique et de quibusdam dicitur, quod *tenuit eos superbia*. Quid est *tenuit*, nisi, Irretivit, et implicavit, et inolite consuetudinis indissolubili [al. delicato] obligavit vinculo? Hoc enim est quod sequitur, *Operti sunt iniquitate et impietate sua* (Psal. lxxii, 6): ut non facile evolvere et explicare ab illa se possint. Et ut amplius dicam, quasi cute quadam, sialiqui prava operti et involuti sunt consuetudine vitiorum, ut illam dediscere et desuescere, non tam exspoliari sit, quam excoriari. In ejus rei indicium forte institutio legis continet hostiæ pellem abstrahi (Levit. i, 6).

3. Nam e regione, quod stricta sacerdos indui jubetur linea; Veritatis te vult illius quæ de terra orta est, habitu arctius astringi, ut per se castimoniam et puritatis et innocentiam tibi virtus inhæreat, et agglutinetur tibi: sed et omnia sacerdotis indumenta, vel catenulis, vel balteis vel vitibus astricta et colligata sibi vult esse lex (Exod. xxviii): ut cum indueris Dominum nostrum Jesum Christum, cum te indueris viscera misericordiæ, benignitatem, charitatem, et reliquas quas apud Apostolum legis virtutes (Coloss. iii): cum Christi te fide memoriter vestieris, et contemplandæ veritatis in visceraveris affectum; omnia tibi coaptentur et cohæreant, et constricta sint, nihilque circa te vagari et fluctuare possit et tentationis vel dissolutionis vento follicare. Qui se tali virtutis vestierit habitu, ut ei in naturam versa videatur, non ego hunc tam tenere quam teneri dixerim. *Tenuisti*, inquit, *manum dexteram meam, et in voluntate tua deduxisti me* (Psal. lxxii, 24). *Tenuisti* ne pergerem in defectum, *deduxisti* in multiplicem profectum, *In voluntate tua deduxisti me*; id est in voluntate quæ a te est, et quæ secundum te est. In voluntate quæ magis trahens quam tracta est. Nam et bonam voluntatem cum multo labore nonnunquam attrahere nitimur, et magis prosequimur quasi fugientem, quam sequimur ducentem. Sic enim legitur: *Concupivi desiderare* (Psal. cxviii, 20). Bona voluntas, sed nondum placens; justa, sed nondum jucunda. *In voluntate tua deduxisti me*. In illa quæ blando constat boni ipsius gustu: nec tantum, ut sic dicam, pigra nititur ratione, quam pia boni ipsius oblectatione.

4. *Tenui, nec dimittam illum, donec introducam illum in domum matris meæ, et in cubiculum genitricis meæ*. Multo planior videretur sensus si ita dixisset: *Non dimittam illum cum introduxero in domum matris meæ, illius scilicet quæ sursum est Jerusalem cœlestis, quæ est mater omnium nostrum*. Nam ante illud tempus omnia hic incerta sunt, et inter spem et metum fluctuant, et pendulo nituntur gradu. Et quæ erit certitudo de gratia, dum mutabilis est natura? Denique et ille ait: *Ego dixi in abundantiam meam, Non **30** movebor in æternum. Avertisti faciem tuam a me, et factus sum conturbatus* (Psal. xxix, 7, 8). An non tibi similia dixisse videtur Psalmista et Sponsa? Quid enim aliud est, *Non movebor in æternum*, quam quod hic ponitur, *Non*

dimittam illum? Sed ibi quidem manifesta præsumpcio quia vicina ultio. *Avertisti, inquit, faciem tuam a me, et factus sum conturbatus.* Cum sit ergo in hac carne facilis casus, et frequens impulsus, citus lapsus et certus labor; quomodo non videbuntur præsumptionis et nimis promptulæ devotionis esse hæc sponsæ verba: *Non dimittam illum?* Quis enim hic in eodem statu permanere poterit, præsertim illo subtilissimæ contemplationis, qui vix attingi potest tenuissimo mentis ictu? Forte ergo verba hæc non securitatem, sed sollicitudinem sonant. Nec enim securitas esse potest, donec introduxerit dilectum in domum matris suæ, et in cubiculum genitricis suæ. Non erit tunc retinendi sollicitudo, quia erit certitudo manendi in illo felicitatis statu: absque studii nostri usu et disciplinæ custodia ultro nobis affluent, imo intrinsecus de quodam inexhausto animæ ventre flumina fluent aquæ vivæ et indefessæ delectationis. Nulla tunc erit necessitas in altum fodere, nullus labor vel purgare puteos, quos Philistæi repleverint (*Gen. xxvi, 18*), vel propugnare ne repleant. Hic ille labor exigitur, nam inde excluditur. Quod ergo dicit: *Non dimittam illum;* studium polliceri videtur et diligentiam, ut semper sollicita sit, quoad usque plene possit esse secunda: ne sibi elabatur de reliquo dilectus suus Dominus Jesus, qui vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO X.

Non dimittam illum, donec introducam illum in domum matris meæ (Cant. iii, 4).

1. Quæ infirmitatis exempla sunt aptavimus sponsæ præterito sermone: hodierno quæ sunt virtutis aptemus de Scripturis sacris. De Anna legitur, cum intente profusoque exoraret affectu quod *non sunt vultus ejus amplius in diversa mutati (I Reg. i, 18)*. Vultus animi interpres est, et ab intimo affectu habitum trahit. Ideo ab ejus constantia, interioris quæ in anima est, perseverantiæ ducitur argumentum. Non sunt vultus ejus in diversa mutati, quia nihil imminutum est desiderii semel concepti. Et quid aliud sonat quod dicit: *Non dimittam illum,* nisi, Non mutabo in diversa vultum, et intuitum mentis alio non divertam ab ipso? Sed et Apostolus simile quid hortatur, *Sine intermissione orate (I Thess. v, 17)*: et idem, *Gratias agentes semper (Ephes. v, 20)*: illud quoque, *Gaudete in Domino semper (Philipp. iv, 4)*. Continua et non interrupta hæc vult esse Apostolus: orationem, gratiarum actionem, et gaudium in Domino. Sed quis ista ipso mentis habitu, et affectu animi indefesso explere sufficiat, nisi cui dicere permissum est: *Quis nos separabit a contemplatione Christi?* Apostolus dicit: *Quis nos separabit a charitate Christi? (Rom. viii, 35.)* A contemplatione dicere non poterat. Nam aliquando a contemplatione segregari Christi illum compellebat charitas. *Sive, inquit, mente excedimus, Deo; sive sobrii sumus, vobis. Charitas enim Christi urget nos (II Cor. v, 13, 14)*. Charitas ergo quadam dispensatione contemplationi se subducit, cujus tamen proprius est et

familiaris in ipsa usus. Omnia quæ agit charitas, quamdam habent indefessæ orationis et gratulationis vicem, et efficaciam. Sed tunc ista profusius et excellentius exsequitur, cum singulariter in istis exercetur. *Absconde eleemosynam in sinu pauperis, et ipsa orabit pro te ad Dominum (Eccli. xxix, 15)*. Eleemosynæ vocabulo non incongrue censentur universa, quæ indigentibus misericorder impenduntur; non modo iste corporeus cibus et indumentum, sed etiam doctrina, exhortatio, correctio, consolatio, et universa quæ solius ad animæ commoda spectare videntur. Opera sunt hæc charitatis, et orationis vim obtinent, cum solius Dei fiunt intuitu: sed non sunt hæc specialia et propria ipsius. Quid enim tam proprium quam dilecto soli intendere, et libere in amoris se exercere negotio? Ab hoc spiritualis jucunditatis excessu et ebrietate sobrium fieri, et propter fraternas necessitates ab alienatione mentis temperare, quid nisi vultum in diversa mutare est? Denique et Martha sollicita erat, et turbata cura plurima. Illa circa multa turbatio, videtur quadam vultus in diversa mutatio. *Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea (Luc. x, 41, 42)*.

2. Optima pars contemplationis et dilectionis est usus. Nam etsi illa sunt opera charitatis, quæ exhibebat Martha; ibi tamen servit charitas necessitati, non charitas sibi. In sublevandis alienis necessitatibus bonum opus, sed molesta causa. Bona enim misericordia, sed molesta miseria. Bona curatio, sed circa quem versatur, non bonus languor. Bonus in hujusmodi compassionis affectus; sed non bona compassionis occasionem ministrans alterius passio. Fraternalis in necessitatibus charitas intuetur cui condeleat, quo moveatur ad miserationem, quid amovere nitatur. At cum delecti contemplantur virtutes, totum placet, totum delectat, totum allicit: nihil ibi videt quod horreat, sed cui dulciter adhæreat. Hic proprius amoris usus est, hoc ejus officium, ut totus sit in amando. Sic est plane, cum una et individua jucunditas omnia convolvit et complectitur: officium, finem, et causam. Officium amor est, causa visio, finis utrumque: neque ullus esse potest beator finis, quam ipsa visio et dilectio Dei. Omnia ad hunc finem sanctorum vota spirant. Finis iste ipse sibi finis est, se ipso contentus in melius aliquid expectationem porrigere non valens. Hoc est illud unum quod *necessarium* dicitur, quod a Maria non tollitur, in quo Psalmista gratulatur: *Mihi, inquit, adhærere Deo bonum est (Psal. lxxii, 28)*. Hic est ille mentis excessus, qui usque, ad tertium cælum Paulum raperat (*II Cor. xii, 2*). Hæc ebrietas temulento similem Annæ vultum expresserat (*I Reg. i, 13*). Hoc musto mædebant apostoli, cum illos vehementer repleverat Spiritus (*Act. ii, 1-21*), et illius, quod novum pollicitus est Jesus, vini virtutem primo sensere (*Matth. xxvi, 29*). Hoc vino infusus Noe, spiritualis passus est soporis excessum, et carnis curam posthabuit (*Gen. ix, 21*), totus factus in spiritu, posteriora contemnens, quem anteriora tenebant ex inte-

gro. Felix si instar Annæ hujus vini nunquam digressisset virtutem. Illa enim foris castigato corpore mentis est passa temulentiam, et sanctam, quam postea non evacuaret ebrietatem. Nam hoc sibi vult quod non ulterius vultus ejus sint in diversa mutati. Talem sibi apprehensæ jugitatem præsentis sponsa polliceri videtur cum dicit: *Non dimittam illum.* Quid enim præclarum, quid spirituale, quid sponsa dignum diceretur, si ad fidem, si ad justitiam, si ad humilitatem, ad continentiam, ad beneficentiam, et ad reliquas, quæ Christus esse dicitur, virtutes id referret, quod ait, *Non dimittam illum?* Nam nec his vacua credenda est etiam cum dilectum quæsit. Denique et communes hujusmodi virtutes, et ita habentibus commodæ, ut caruisse nefas credatur.

3. Eximium ergo et singulare quidpiam hæc indicat inventio, per quam dilectum et comprehensum applaudit, et non dimitendum præsumit. Forte primitiæ aliquæ sunt futuræ contemplationis et gloriæ, propter quod adjungit, *Donec introducam illum in domum matris meæ, et in cubiculum genitricis meæ;* in illam cœlestem Jerusalem quæ mater est omnium nostrum, cujus muros salus occupat, et portas laudatio, cujus in pacem positi sunt fines. In illum locum lucis et lætitiæ, laboriosæ vitæ hujus introduci non possunt virtutes; quæ si ingrediuntur per meritum, tamen excluduntur per usum. Cœlestem ergo aliquam affectionem et supermundanum saporem in dilecto experta, non jactando, sed gratulando dicit: *Non dimittam illum donec introducam in domum matris meæ.* Sed nunquid non jam ascendit ad Patrem? nunquid non præcursor introivit pro nobis? Et quomodo tu introduces quo ipse prior ascendit? Tu magis indiges ut ipse te ducat, cui dicitur: *Deduc me in via mandatorum tuorum (Psal. cxviii, 35)*. *Vado, inquit, parare vobis locum; cum paravero, iterum venio et assumo vos ad me ipsum (Joan. xiv, 2, 3)*. Quomodo ergo introduces illum quo jam ipse ascendit? Ascendit quidem per se, sed adhuc in te foris existit: in te introducit, quo per se prior ascendit. Quidni? In te nascitur, in te formatur, et in te non introducitur? *Filioli, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis (Galat. iv, 19)*. In nobis ergo Christus et parturit, et perficitur; nec semel, sed sæpius, et iterata credo parturitione. Neque possumus omnes Christi simul virtutes adaptare nobis, equidem ne unam quamlibet ad plenum. Idcirco semper insistendum est, quia non nisi sensim fit in nobis spiritualis parturitio Christi. Qui ergo in membris suis in sponsa sua nascitur, cur non introducitur? Non enim vel parturitio hæc vel introductio ad Christi potest referri personam, sed, ad virtutes et gratiam. Ideo frequens est sicut parturitio, sic introductio. Nam et consedere dicimur in cœlestibus cum Christo (*Ephes. ii, 6*). Sed sicut una est vera et æterna sessio in cœlis, sic et introductio. Perambulavit Abraham terram promissionis antequam consideret (*Gen. xi-xvii*). Felix omnino cui datur bea-

tas illas perambulare regiones, et visentis instar volucris calcare vestigio locum omnem, quem accepturus est in possessionem: cui licet stare non permittitur, ascendere tamen datur in montem Domini; et quamvis per umbram adhuc cursim, tamen perlustrare cuncta, et se tali visu refovere.

4. Quæ autem vera est et plena introductio, hic innui videtur cum dicitur: *Donec introducam illum in domum matris meæ.* Felix omnino quæ adeo illigare potuit Verbum Dei, et arctius agglutinare sibi, et in exilio collaterare, quousque copulari in cubiculo detur. *Non dimittam illum, donec introducam in domum matris meæ, et in cubiculum genitricis meæ.* Quod tunc fiet, quando corpore et mente plene portabit imaginem cœlestis, ut domus intelligentiam ad corpus, cubiculi vero ad mentem reducas. Aut si magis placet, in domo possessionem accipe securam; in cubiculo, secretam: in domo: sempiternam; in cubiculo, internam; in domo, ut dicit Ecclesiastes, æternitatis (*Eccle. xii, 5*), et in cubiculo charitatis. In cubiculo, ubi clauso ostio non jam ores Patrem, sed de cœtero adores in spiritu et veritate: *In domum* non dicit patris, sed *matris*; et *in cubiculum genitricis*. Novit illa mensuram suam, et ideo spem suam extendit ad illam æternitatem, veritatem, charitatem, quam assecuta est Ecclesia primitivorum in cœlis. Nam quantum ad ea quæ Dei sunt spectat, solus habet immortalitatem; et ipse lucem habitat inaccessibilem (*I Tim. vi, 16*), et supereminet scientiæ plenitudo charitatis Christi, qui nos impleat in omnem plenitudinem in se ipso (*Ephes. iii, 19*), qui est benedictus Deus, et regnat in omnia sæcula sæculorum, Amen.

SERMO XI.

Tenui, nec dimittam illum, donec introducam illum domum matris meæ, et in cubiculum genitricis meæ (Cant. iii, 4).

1. Delicata est species amoris affectio, et tenui occasione læditur lætitia spiritualis. Amor occupationum externarum impatiens est; suis satis habens inservire negotiis: otio gaudet, quiete fovetur, ad internam delectationem libera habere tempora volens. An non hoc ipsum tibi videtur sponsa innuere, dilectum suum ad cubiculi secretum trahens? Novit illa dilectum suum non posse foris secure possideri, nec integre quidem. Et quam durum est amanti animi dimidiare cum Christo et mundo! Quam durum est, inquam, in dilectionis jura peregrinas admittere curas et cœleste secretum sæcularibus infestare turbis! *Memor fui, inquit, Dei et delectatus sum, et exercitatus sum, et defecit spiritus meus (Psal. lxxvi, 4)*. Si delectatio memoriæ Dei negotio se exercet, et exhaurit spiritum Prophetæ; quomodo plura poterit et peregrina cum isto complecti negotia? Jure ergo sponsa cum dilecto cubiculum petit, ut libero illi intendat studio, et ex animi sui arbitrio perfruatur, et quieto pectore penitus amplexetur. Apparet illam spiritu charitatis duci, et ex sponsæ affectu locutam, opportunitatem exercendi quæ sic quærit amoris.

2. Et quomodo nos, si quid vel tenuiter attingimus de Christo, de sapientia, de suavitate, de contemplationis gustu, non contenti gratia, nec mensuram contemplantes nostram, statim erumpere conamur, et cubiculo fastidito festinamus egredi a requie, et ab illa requie? *In pace*, inquit, *in idipsum dormiam et requiescam* (Psal. iv, 9), Maria ad Domini pedes sedens id ipsum tenebat: turbabatur Martha circa plurima. In multis turbatio; porro unum est necessarium (Luc. x, 39-42), imo et jucundum. Denique quam bonum et quam jucundum, habitare amantes in unum! Alioquin non est habitatio in unum, nisi in amore, qui inhabitare facit unius moris in domo (Psal. lxxvii, 7). Quid est unius moris, nisi fœdere conformes amoris? Amor humanum animum Deo conciliat, et unit. *Similes*, inquit, *ei erimus, cum apparuerit* (Joan. iii, 2). Quidni similes? commendat se ipsam mundis revelata mentibus majestatis divinæ inestimabilis pulchritudo, et intuentis **33** in se affectum rapit, et quadam ratione sibi facit similem, dum aliud cogitare non sinit. Odore trahimur, transformamur autem visione. Bonus ergo contemplationis usus, qui unius moris efficit et conformat humanam mentem, et summam majestatem. Bona hic mansio, ultra quam nec vota nos trahunt, nec citra tenere nos debent. Quis det mihi ut hæc sit requies mea in sæculum sæculi? Felix qui ex corde potest dicere: *Hic habitabo quoniam elegi eam!* (Psal. cxxxii, 14). Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea (Luc. x, 42). Scientiæ destruentur, evacuabuntur prophetiæ, linguæ cessabunt (I Cor. xiii, 8): sola contemplatio non excidet in futuro. Ideo hanc tibi partem elige in præsentem, quæ non auferetur unquam, ut dicat anima tua: *Pars mea Dominus* propterea contemplantor eum. Propheta dicit: *Propterea exspectabo eum* (Thren. iii, 24), Recte quidem. Exspectat enim boni plenitudinem, cujus portionem jam tenet. Qui contemplationis bono hic fruitur, amplius quid exspectare potest in hoc genere, sed aliud quid non debet.

3. Bona hæc, bona sunt reposita in annos multos, imo in annos cunctos. Ideo, felix anima, quæ bono hoc fruere: epulare, comedere; quia pars hæc non repetetur a te, sed refundetur et reformabitur uberius. Hæc requies tua in sæculum sæculi, hic habitabo quoniam elegi eam: hic inhabita, ut cum illo inhabites, qui sedet super Cherubim, super scientiæ plenitudinem, qui lucem habitat inaccessibilem. Et ideo in speculationis luce sit locus tuus. Hic matris tuæ Ecclesiæ proprius et domesticus locus, hæc ejus domus: cætera quæ exercent temporales necessitatis officia, istum ad finem respiciunt. Actionis officia transeunt: permanent contemplationis. Bonum est hic tibi esse, hic tibi tabernaculum fac. Non tibi unum, et dilecto tuo unum, sed tibi et ipsi unum. In hoc cubiculum dilectum tuum introduce, ingredere in requiem tuam, ut requiescas a laboribus tuis, sicut et a suis Deus. Septima requievit ab

opere institutionis; septima requievit a labore restitutionis: in illa, postquam mundum condidit; in ista, quando se in monumento recondidit: in illa, postquam fundavit mundana; in ista, postquam reformavit humana. Si quæsisisti, si invenisti, si tenuisti dilectum tuum, tene quem tenes; tene, inhære; imprime te illi, ut ejus in te velut expressa reformetur imago, huius fias conformis sigillo. Eris autem si adhæseris: qui enim adhæret Deo, unus est spiritus (I Cor. vi, 17). Forte sicut duræ materiæ difficulter in te primo fit ejus impressio; etsi laboriosa impressio, sed dulcis adhæsiō. Laboriosa est reformationis tuæ sexta, sed dulcia sabbata quietis sequuntur.

4. Consepelire ergo cum Christo per hunc sabbatismum in mortem. *Beati enim mortui qui in Domino moriuntur: amodo jam dicit Spiritus, ut requiescant a laboribus suis.* Spiritus hoc dicit, collatæ utique quietis exhibitione et effectu gratiæ, quomodo et ipse testimonium reddit spiritui nostro. Spiritus hoc dicit, quia spiritus hoc efficit. Ipse dicit, quia ipse donat. *Amodo jam dicit Spiritus, ut requiescant a laboribus suis.* A laboribus, inquit; non, ab operibus: *Opera enim illorum sequuntur illos* (Apoc. xiv, 13). Opera sequuntur spiritum, sicut calor ignem, umbra corpus, lux solem, effectus causam. Qui sabbatizat in Spiritu, non habet opus sectari opera: opera enim sequuntur illum. *Opera illorum.* Quæ sunt opera illorum? Quæ sunt opera quiescentium, opera mortuorum in Christo, consepulorum cum Christo, opera sabbatizantium? Festiva sunt, feriata sunt: otium valent opera ista. Festina ingredi in hanc requiem, in hunc sabbatismum. Sed vide quod non relinquitur sabbatismus nisi consepultis cum Christo, non relinquitur nisi post sextam diem, post sextam illam, in qua aut vetus homo crucifigitur, aut novus perficitur. Nam propter illum dicitur, ut qui mortui sunt in Christo, requiescant a laboribus suis; et propter istum, quod novo condito homine die sexta, septima requievit ab operibus suis Deus (Gen. ii, 2). Et tu quoque sabbatum tibi compara, redime tempus, et liberas ab exteriori occupatione horas vidica tibi.

5. Sed vide ne hostes derideant sabbata tua, ne illis serviant otia tua, ne illis vaces, qui vacare Deo debueras. *Vacate*, inquit, *et videte quoniam ego sum Deus* (Psal. xlv, 11). Bonum est otium, sed sapientiam scribe in tempore otii tui (Eccli. xxxviii, 25). Scribe illam super latitudinem cordis tui. Latum enim cor, quod curæ **31** non arctant. Imprime in intimo cordis tui litteras quæ non deleantur, et exara in tabulis spiritualibus signa sapientiæ, ut dicere possis: *Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine; dedisti lætitiā in corde meo* (Psal. iv, 7). Lætare et diem festum age cum dilecto, et epulare, sicut scriptum est, in introitu gloriæ hujusmodi. *Sabbatum, juxta quod dicit Isaias. delicatum est, et sanctum, et gloriosum* (Isai. lviii, 13). *Delicatum*, inquit, *et sanctum.* In desideriis est omnis otiosus

(Prov. xxi, 25): sed non sunt omnia sancta desideria, qualia eorum qui volunt divites fieri, et per hoc incidunt in desideria multa inutilia et nociva (I Tim. vi, 9). Vides quomodo Apostolus multitudinem desideriorum in vitio ponit. Quid si et immunda fuerint? nam et multi qui agere non possunt, in occulto cogitant quæ turpe est et dicere, tenui se in hoc solantes remedio. Ad horum distinctionem non contentus dicere *sabbatum delicatum*, adjecit, *et sanctum, et Domini gloriosum*, ut non sit in confusione gloria tua. Si vacas, sabbatum habes: si vacas et vides, et contemplaris delectationes Domini, jam sabbatum tuum *delicatum est et sanctum*, et sabbatum *Domini gloriosum*: sabbatum ex sabbato. id est vacatio de vacatione. Prima vacatio est bona, si mundo non vacas. Secunda quidem est melior, si tibi ipsi et vaces, et cogites quomodo placeas Deo. Tertia est et optima, si etiam tui oblitus, soli Deo vaces, et cogites quæ Domini sunt, quomodo tibi placeat ipse. Non sit desidiosum sabbatum tuum, operare in sabbato tuo opera Dei. Opus enim Dei est ut credas in eum. Fide vides. Videmus enim nunc per speculum: ideo vaca ut videas. Delicatum plane opus est visio et visio Dei. Non est tibi necessitas de reliquo dimicare pro fide; sed tantum deliciarum in ea. Erepta est jam de contradictionibus persequentis populi, et pervertentis hæretici. Constitue eam in caput cogitationum tuarum, ut cogites cogitationes fideles antiquas. Amen (Isa. xxv, 1).

SERMO XII (1).

Tenui, nec dimittam illum, donec introducam illum in domum matris meæ (Cant. iii, 4).

1. Nesciunt cogitationes antiquas habere, qui novitates verborum exquirunt qui nova excidunt dogmata, qui juvenilia desideria non declinant, qui nihil habent gravitatis, nihil auctoritatis, nihil antiquitatis plenum: non est ibi Amen, ubi est aut disceptatio, aut deceptio cogitationum; ubi aut infidelitas est, aut fluctuat fides ipsa. Ingredere in tutos recessus fidei, introduce dilectum in cubiculum matris tuæ, ut quidquid de Christo sapias, quidquid sentis, intra Ecclesiæ constringas regulas, ad ejus castiges censuram: hujusmodi opera operare in sabbato tuo. Alioquin si vacas, et talibus non vacas studiis, facile in vacuo animo cogitationes vanæ et venenata erumpent consilia. Denique sicut habes, *Agrum hominis pigri urticae et spinæ obsident* (Prov. xxiv, 30, 31), et Evangelia tibi dicunt quia *duo erunt in lecto; unus assumetur, alter relinquetur* (Luc. xvii, 34). Quasi lectus quidam est otiosa vita et quieta in Ecclesiæ gremio degentium, eorum qui nullo sunt ecclesiastici muneris onere occupati, nec providentiæ et dispensationis sollicitudine distenti, sed libero utuntur otio sub alieno regimine. Non tamen hoc otio omnes rite et jure debito fruuntur, sed libertatem quam obtinent temporis, dant in occasione temporis.

2. Bonus enim lectus, si quis eo legitime utatur,

(1) Hic sermo in codice Vallis Clare continuatur cum superiori.

et opportunitatem exterioris quietis in voluptatem convertat visionis internæ. Hi sunt qui assumuntur ab hoc Ecclesiæ cubiculo ad illud cœleste, ut ubi Christus est, et ibi sint cum ipso. Denique ubi fuerit corpus, illic congregabuntur et aquilæ (Matth. xxiv, 28). Esto tu quasi aquila, et acutis utere luminibus: spirituali assuesce contemplationi, commane in petris, et in præruptis commorare silicibus, imo in singularis illius petræ, quæ Christus est, cavernas ingredere. *Intra, juxta Isaiæ verbum, in cubiculo tuo, claude ostia tua, et abscondere modicum ad momentum, donec pertranseat indignatio* (Isai. xxvi, 20). Magis vero abscondere, in æternum ut delectatio maneat. *Intra in cubiculum pacis, in potentias Domini; quia pax in virtute ejus.* Memorare justitiæ ejus solius, ut in te sibi obviant pax et justitia. Memorare justitiæ ejus solius, quia quid habes quod non accepisti? (I Cor. iv, 7.) **35** Justitiæ ejus solius. Bona justitia, quam adversus titillanti vitia tibi pugna quadam defendis. Felicior, ubi non dimicas pro justitia, sed magis delectaris in ea: ubi non conflictationi studes, sed delectationi; non seris cum vitis jurgium, sed commercium cum virtute contrahis. Istam possides, non impugnas illa; ubi posteriorum oblitus, non cogitas quæ hominis, sed quæ Domini, et memoraris justitiæ ejus solius, cum justitia et pax in te osculatae se fuerint. *Regnum enim Dei justitia, et pax, et gaudium* (Rom. xiv, 17). Si regnum, quare non est domus et cubiculum? *In pace enim factus est locus ejus, et habitatio ejus in Sion* (Psal. lxxv, 3). Ingredere in cubiculum pacis, hujus quidem exterioris, sed magis illius interioris, in habitationem speculationis: quia Sion *Speculatio* interpretatur. *In pace*, inquit, *in idipsum dormiam et requiescam* (Psal. iv, 9). *Idipsum* ad speculationem refert, quia hæc est pars optima quæ non auferetur. Denique et sponsa obdormivit cum dilecto in cubiculo matris suæ, et quemdam passa est soporatae mentis excessum in amplexu sponsi. Ideo sequitur, *Adjuro vos*, et cætera.

3. Et tu ergo si sponsam apprehendisti, tene nec dimittas, donec introducas in domum et in cubiculum matris tuæ. Quid ego nunc tibi persuadeo, ad quod te ipsa experientia perceptæ dulcedinis multo magis invitat et allicit? Si quis enim feriato animo furtim et quasi in raptu prælibare potuit liberæ meditationis festiva gaudia, nescio si quid unquam libentius agat, quam ut huic totum et ex integro se studio tradat et expediat. Denique trahebant sponsam prima pulchræ contemplationis blandimenta, et ad quietis provocabant cubiculum, quo dilectum introducturam se læta gratulatur. *Non dimittam illum donec introducam.* An non tibi videtur quasi dicere his verbis illud de Psalmo: *Si dederō somnum oculis meis, et palpebris meis dormitationem, donec inveniam locum Domino?* (Psal. cxxxii, 4, 5.) Omnia dimitto, ne dimittam illum. Omnia detrimentum facio, ut Christum lucrifaciam, propter supereminentem lætitiā præsentis ejus. *Si dormierint duo, fo-*